

ગાંધીવ સાહિત્ય મંદિર, સુરત

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૯૨૨૫૬ કિંમત ૦.૪૦.

ગ્રંથનામ ધોયગાંના ચાતુરાઈ

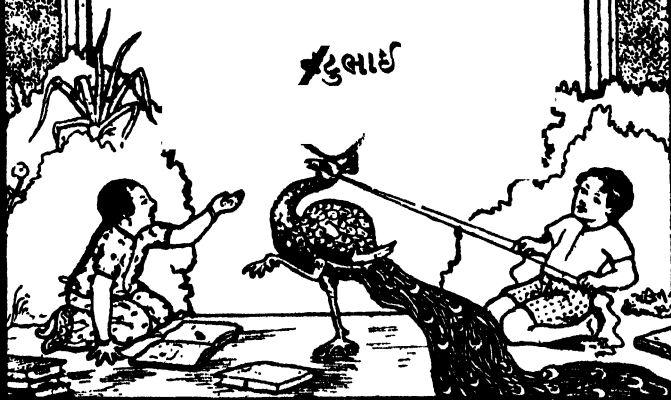
વર્ગાંક ૬૯૯૯:૩

ગાંડીવ સાહિત્ય-માળા

પહેલી ૨૫ માળા

ચોપગાંની ચતુરાઈ

કુભાઈ

પ્રકાશક ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર સુરત.

મુદ્રક: પ્રકાશક
 નટવર મૂ. વીમાવાળા
 ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર વતી—
 ગાંડીવ મુદ્રણાલય,
 હવાડિયો ચકલો, સુરત.

ગાંડીવ વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
 રા. મ. દા. વા. દ.
 ગાંડીવ ગ્રંથાલય સંગ્રહ
૨૨૨૬૬

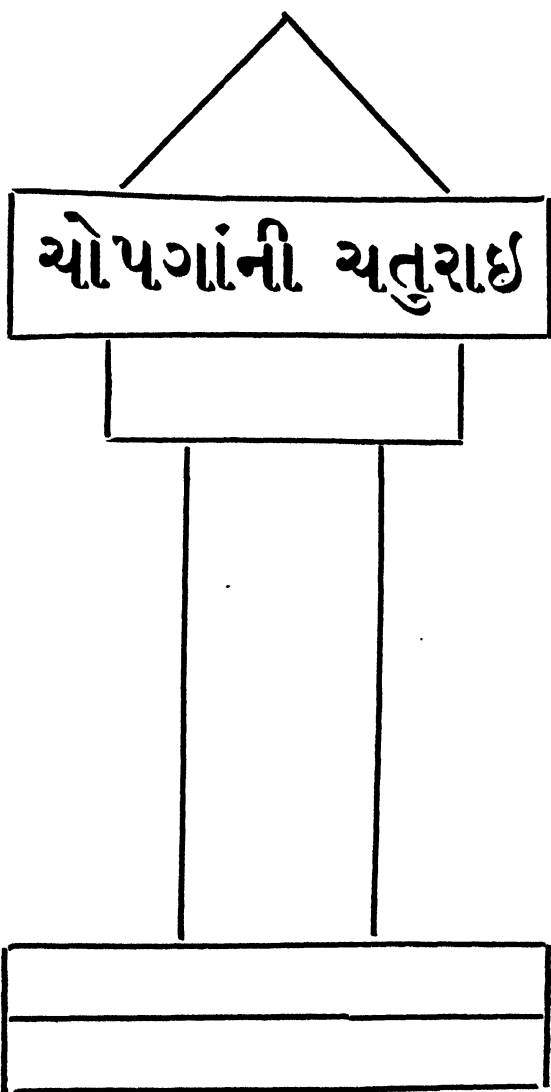

આવૃત્તિ ત્રીજી
 સં. ૧૯૯૬
 સને ૧૯૪૦
 કિંમત: ૦-૪-૦

યો પગાંની ચતુરાઈની આ ત્રીજી આવૃત્તિ
છે. એમાંની વાર્તાઓ બધી સાચી
છે ને મુખ્યત્વે ઇંગ્રેજ પરથી કિતારેલી છે.
એમાંથી પ્રાણીઓની ખાસિયતો અને
બુદ્ધિશક્તિ સંબંધે બાળકોને સાફ જ્ઞાન
મળશે એમ માનવામાં હરકત નથી.

ન. વી.

ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર

દાંડીઓ : સાપ્તાહિક
કવિ નર્મદના એ જુગજૂના
યશવંત પત્રને સુરતના મુખપત્ર
તરીકે સજીવન ક્યું છે. નાગ-
રિક પત્ર તરીકે તેણે તરત
બોલપ્રીતિ મેળવી છે.
વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૩૦૦.

ગાંડીવ બાળપણવાડિક
૯ થી ૧૪ વરસના બાળકોને
નિશાળના બહુતરમા રસ જગાડે
અને મદદ કરે એ રીતે
સચિત્ર સરસ લેખો આપતું
એકલું પખવાડિક. વાં ૬૦ રૂ-
પિયા પાંચ. પરદેશ સિલિંગ બાર.

ગાંડીવ છાપખાનું
ગયા વીસ વરસની કાર-
કીર્દિમાં આ છાપખાનાએ શુદ્ધ
અને સ્વચ્છ છાપકામ કરવા માટે
સારી ખ્યાતિ મેળવી છે.

હવાડિયો ચકલો, સુરત

સુરત આવે, ત્યારે
જરૂર પ્રસાદાત લેશેજી.

(૧)

શિયાળની ચાલાકી

એક શિકારીએ નજરે જાયેલી વાત છે. નારવે
દેશમાં બનેલી.

એક ઝાડનું થડિયું જંગલમાં હતું. ઠીક ઊંચું
હતું. એક શિયાળ તેના પર ચઢે ને ઊતરે. એક
કૂદકે ચઢે ને એક ભુસ્કે ઊતરે. પાંચદશ વાર

તેણે આમ ક્યાં કીધું. પછી એક વાર તે સહેજ દૂર ગયું અને લાકડાની એક નાનકડી ગાંઠ ઊંચ-કી લાવ્યું. પછી તે મોઢામાં રાખીને પેલા કૂંઠા પર એણે કૂદકો માર્યો. વળી ભુસ્કો માર્યો. પાછો ઉપર કૂદકો મારી બેઠો. એમ બે ત્રણ વાર કરી બેઠો પછી તેણે લાકડું ફેંકી દીધું ને પોતે થડિયા પર કૂદીને બેઠું ને ત્યાં ગુપચુપ પડી રહ્યું: જાણે ઊંઘતું ના હોય!—

થોડી વારે એક ભૂંડણ ત્યાંથી નીકળી. તેની સાથે તેનાં બચ્ચાં તો હોય જ. પેલા થડિયા પાસેથી એ પસાર થઈ. પાછળ પાછળ એનાં બચ્ચાં આવે. એક બે બચ્ચાં છેક નાનાં, તે પાછળ પડી ગયાં હતાં. તે પેલા થડિયા પાસે આવતાંજ ચડપ લઈને શિયાળે ભુસ્કો માર્યો, એકને પકડ્યું ને પાછો કૂદકો માર્યો તે ગયું ઝાડ ઉપર !

ભૂંડણ પોતાના બચ્ચાની ચીસાચીસ સાંભળીને પાછી ફરી. શિયાળ પાસેથી બચ્ચું પડાવવા તેણે બહુ બહુ ફાંફાં માર્યાં. પણ તે તો પોતાના

જોષગાંની ચતુરાઈ]

કિદ્દામાં—થડિયા પર સહીસલામત બેસી રહ્યું ને
પેલા બચ્ચાને ફાડી ખાધું. પેલી ભૂંડણ આખરે
થાકીને ચાલી ગઈ !

પોતાની ભુક્તિ સફળ થશે કે નહિ તે પહે-
લેથી જાણવા સારૂ શિયાળે થડિયા પર લાકડાની
ગાંઠ સાથે કૂદકા મારી બેચા હતા !

(૨)

ઘોડાની ચતુરાઈ

બે ઘોડાને એક વહેળે પાણી પીવા મોકલ્યા.
વિલાયતનો વહેળો ને ઠંડીની મોસમ, એટલે પાણી
તો ઠરીને બરફ થઈ ગયેલું. બરફ ભાંગે તો નીચેથી
પાણી નીકળે. એક ઘોડાએ પ્રયત્ન કરી બેચો.
પોતાનો પગ બે ત્રણ વાર ઠોક્યો; પણ કેમે ક્યું
બરફ ભાંગે નહિ. પછી તો બંને બેડાબેડ ઊભા
રહ્યા, પોતાના પગ બેડાબેડ રાખ્યા, અને પછી
બંનેએ એકી વખતે પગ ઠોક્યા,—જાણે કવાયત
કરતા હોય તેમ; બંનેના ભેગા બેરથી બરફ
ભાંગ્યું ને તેઓ પાણી પીવા પામ્યા.

(૩)

ઉંદરની અતુરાઈ

એક હતો સુતાર. એક ખાસ્ટી પર એ બધાં
ઓળર રાખે. તેની સાથેજ તેલની પણ એક
શીશી પડી હોય.

એક વાર એવું બન્યું કે તેલની શીશી અડ-
ધોઅડધ ભરેલી, છતાં બીજે દિવસે સવારે જુએ
તો ખાલીખમ ! તે દિવસે ફરીથી ભરી. બીજે
દિવસે જુએ તો શીશીમાં એક ટીપું ન મળે. એ
બેઠ સુતાર અન્યબી પામ્યો ! આમ કેમ બને ?
તેલ જાય જ ક્યાં ? બહુ બહુ વિચાર કરે, પણ કંઈ
સમજાય નહિ, ને તેલ તો રોજ ગુમ થઈ જાય.
આખરે એણે ચોકી કરવાનું નક્કી કર્યું. રાત પડી
એટલે ખારણું બંધ કરી એક કાણામાંથી બેતો.
એ બેઠો. થોડી વારે સહેજ ખખડાટો થયો. એક
મોટો ઉંદર ખાસ્ટી પર ચઢ્યો. સાચવીને એણે
પોતાની પૂંછડી પેલી શીશીમાં ઉતારી ને તેલમાં
બાળી. પછી બહાર કાઢી. પૂંછડીને ચાટી ગયો.

બળી બોળી ને પાછો ચાટી ગયો. એમ કરતાં કરતાં આખી શીશી એણે પૂરી કરી—એકે ટીપું ન રાખ્યું. સુતાર એ જોઈ અચંબો પામ્યો. ઉંદરો પણ આવા જુકિતવાળા હોય છે એ એણે ત્યારે જ જાણ્યું !

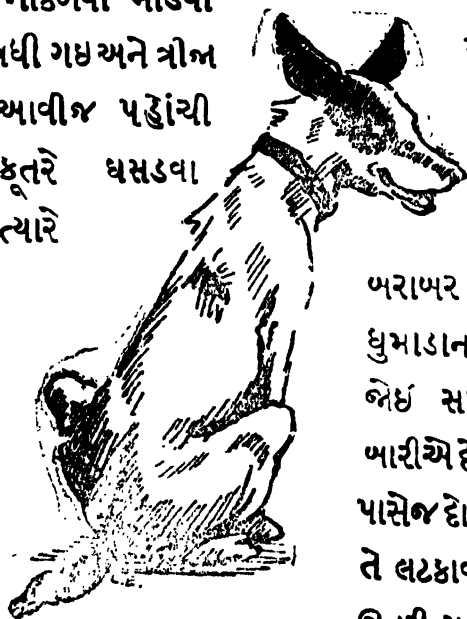
(૪)

કૂતરાની ચતુરાઈ

એક ઘરને ત્રીજે માળે એક જીવાનિયો રહે. જીવાનિયાનો સાથી એકજ. કૂતરો એનો કૂતરો. તે એની સાથે ખાય, એની સાથે પીયે ને એનીજ સાથે પોતાની નાનકડી પથારીમાં સૂએ.

નસીબજોગે આગ લાગી ને ઘર સળગ્યું. કૂતરાની ઊંઘ તે કેવી ! એ તો ઊંઘે તોયે જાગતો ને જાગતો ! બળતાની વાસ એને તરત આવી. ચપ દધને ઊભો થયો. પેલા બાઈસાહેબ તો નિરાંતે ઊંઘતા હતા ! કૂતરો તો એને ઢંઢોળવા મંડ્યો. એનું શરીર હલાવી મૂક્યું. પેલા બાઈ જાગ્યા તો

ખરા, પણ કંઈ સમજ્યા નહિ, એટલે પાછા ઊંઘી
 ગયા. કૂતરો તો વળી પાછો મંડ્યો. આ વખતે
 તો એણે એનાં કપડાંજ ખેંચી કાઢ્યાં ! તોએ
 સહેજ નગી એ પાછો ઊંઘવા પડ્યો. કૂતરો
 વળી મંડ્યો. એણે તો એને હવે ખેંચવા ને ધસ-
 ડવાનો મત્ન કર્યો. દરમ્યાન ધુમાડાના ગોઠગોઠા
 નીકળવા માંડ્યા હતા. આગ
 વધી ગઈ અને ત્રીજા માળ સુધી
 આવી જ પહોંચી હતી. જ્યારે
 કૂતરે ધસડવા માંડ્યો,
 ત્યારે બુવાનિયો

ખરાખર જાગ્યો અને
 ધુમાડાના ગોઠગોઠા
 જોઈ સમજી ગયો.
 ખારીએ દોડ્યો. ખારી
 પાસે જ દોરડું પડેલું.
 તે લટકાવ્યું ને પોતે
 ઊતરી પડ્યો.

એ તો ઊતરી ગયો ને બચ્યો. પણ કૂતરો ક્યાં ? તેને તો એ ભૂલીજ ગયો. ને ધર બડબડ બળતું હતું. જીવાન તો બહુયે રડ્યો ને બહુયે કહ્યો. પોતાના બચાવનારનેજ એ અણીની પળે વિસરી ગયો ! કૂતરો બિચારો બળીને ખાખ થઇ ગયો !

(૫)

ગધેડાનો ઠપકો

રસ્તા પર થોડા છોકરા રમે. એકે બેથું દેડકું. ડરાંઉ ડરાંઉ કરતુંતું. આમથી તેમ કુંદતુંતું.

બેનાર બાલ્યોઃ ચાલો રે બાઈઓ ! ગમ્મત કરીએ ! આ દેડકું હાથ લાગ્યું છે !

એકે માર્યો કાંકરો. બીજાએ ઠાકી લાકડી. ત્રીજાએ તો એને ગબડાવીને ઊંધોજ પાડ્યો ! કેવા ધાતકી છોકરા !

દેડકું બિચારું ઊંચું થાય ને નીચું થાય. ચત્તાં થવા ફાંફાં મારે, પણ થવાય નહિ.

એવામાં એકે કહ્યું: લાવો રે બાઈઓ, એને
આ ઘરડમાં લાવો. એકાદ ગાલુ આવશે. પૈડાં.
એના પર ફરશે તે જોવાની ગમ્મત પડશે.

નર્થો ધાતકીજ ને !

પાસેથીજ ધરેડ હતી. ગાલ્લાંઓનાં પૈડાંથી
એકસરખા ખાડા પડે તેને ધરેડ કહે.

પેલાઓ તો દેડકાને કૂદાવતા કૂદાવતા લાવ્યા.
ઘરેડમાં, ને ત્યાં ઊંધું નાંખ્યું. દેડકું તો દુઃખમાં
પડ્યું !

એવામાં એક ગાડું દૂરથી આવતું દેખાયું.
છાકરાઓ તો હરખે કૂદવા મંડ્યા !

ગાડાંને જોડેલું ગધેડું. બળદ નહિ, ભેંસ નહિ,
પણ ગધેડું. કેટલાક દેશમાં ગધેડાને પણ જોડે છે.

ગધેડું તો ચાલતું ચાલતું આવી લાગ્યું—છાક-
રાઓ હતા ત્યાં. પણ ત્યાં આવીને અચકી ઊભું.

પેલા ઘરેડમાંના દેડકાને એણે જોયું. લાગ્યું
કે બિચારું પૈડા હેઠળ કચડાઈ જશે.

એ તો આગળ ચાલેજ નહિ. હાંકનારે ડચ-

કારી બોલાવી, લાકડી મારી ને પૂંછડું અમળાવ્યું.
પણ ગધેડાભાઈ તો ઊભા તે જ ઊભા. જરાય
આગળ જ ન ખસે.

આખરે હાંકનાર થાક્યો ને નીચે ઊતર્યો. જો-
ધએ તો ખરા, ગધેડાભાઈ આમ અટકીકેમ ગયા ?

હાંકનાર ઊતરીને જુએ છે તો ધરેડમાં જીવતું
દેડકું ! ઊંધું પડેલું ! તરફડે ખરું, પણ ખસાય નહિ
ને ધરેડ બહાર નીકળાય નહિ. હાંકનાર સમજ્યો,
હાં ભાઈ, ગાડું આગળ જત તો આ કચડાઈ જત.

એટલામાં તો ગધેડે જોર કરી ગાડું પાછળ
હઠાવ્યું ને ધરેડમાંથી કાઢી રસ્તા પર ચઢાવી
દીધું. પછી તો દેડકું છૂંદાયજ શાનું ?

પછી હાંકનાર બેઠો ને ગાડું આગળ ગયું.
થોડે જઘ પાછું ગાડું ધરેડે ઊતરી ગયું.

પેલા ધાતકી છોકરાઓ ! તેઓ તો ગધેડાની
આ અકલ્લ જોધને આભાજ બની ગયા ને શરમાઈ
જ ગયા. ગમ્મતને ખાતર આમ કોઈ જીવને
દુઃખ દેવાય ?

(૬)

હુચ્ચું શિયાળ

એક ખેડૂતે શિયાળ પાળેલું. કૂતરા પણ ખરા ને બિલાડીઓ પણ ખરી. શિયાળને કૂતરાઓ સાથે સાફ બને, પણ બિલ્લીબાઘ તો એની પાસે જાય જ નહિ. એનું તો નાક ખડુ તેજ. શિયાળવાંની વાસથી તો એ ભડકીને ભાગે.

પણ શિયાળબાઘને તો આથી માફું લાગ્યું. તે કહે: એ બિલ્લી એના મનમાં શું સમજે છે? જાણે પોતેજ મોટી ડહાપણનો ભંડાર હોય! જાણે પોતે તો ચોકખીચટ આરસી જેવી હોય! હું પણ જોઈ લઉં છું!

પછી તો એ શું કરે, કે ચાકર બિલ્લીબાઘને સાફ દૂધ ઠાઠીને વાટકામાં મૂકે એટલે દોડતું જઈને વાટકાની આસપાસ ફરી આવે. પછી તો ત્યાં એની ગંધ આવે, એટલે બિલ્લીબાઘ વાટકા પાસે જાય જ શાનાં ?

આમ તો બિલ્લીબાઘ ભૂખે મરવા લાગ્યાં.

ચાકરને એ વાતની ખબર પડી. એટલે એણે નવી જુકિત લઢાવી. શિયાળભાઈથી કૂદાયજ નહિ, એટલે

બધે જિંથે એણે દૂધનો વાટકો મૂકવા માંડ્યો.

પણ શિયાળભાઈ ક્યાં કાચા હતા ? એણે બેયું કે અહીં લાગ ફાવે તેમ નથી. એણે બીજો રસ્તો કાઢ્યો.

એકતને ત્યાં દૂધ વેચાતું આવતું. ગોવાળણ રોજ આવીને દૂધ આપી જાય. આ ગોવાળણનો રસ્તો જ્યાં શિયાળભાઈ સૂએ ત્યાં ચઢને હતો. શિયાળભાઈ પડયા હોય ત્યાંથીજ ગોવાળણ દૂધ લઈને નીકળે.

દૂધની તાંબડી લઈને તે જાય એટલે તો શિયાળભાઈ દોડતા આવે ને પેલી તાંબડી સાથે અથડાઈને દોડી જાય. આમ દૂધ નકામું થાય ને એ શિયાળભાઈનેજ પીવા મળે. આમ થોડા દહાડા ચાલ્યું. આખરે એકતને ખબર પડી કે આ તો શિયાળ બહુ લુચ્ચું છે. તેણે કહ્યું : દૂધ બગડે તો ભલે બગડતું. પણ એ શિયાળવાને તો આપશોજ માં ! બેઠયે તો ડુકકરોને પાઈ દેજો; પણ એને તો ભૂખેજ મારજો.

થોડે દહાડે શિયાળભાઈએ બેયું કે આપણી તદખીર તો નકામી જાય છે ને દૂધ તો ડુક્કરડાં પી જાય છે. ત્યારથી શિયાળભાઈએ પોતાની કટેવ છોડી.

(૭)

ત્રેમાળ માછલી

સીલ નામની એક માછલી થાય છે. એ સીલ માછલી બારે ચપળ અને ચાલાક હોય છે. એને પાણી પણ શકાય છે અને કૂતરાની પેઠે પોતાને પાળનાર તરફ એ ખૂબ પ્રેમ રાખે છે. કેટલાક તો કહે છે કે વફાદારીમાં એનાથી ચઢી જાય એવો તો માત્ર કૂતરોજ, બીજું એકે પ્રાણી નહિ. એ સીલ માછલીને લગતી નીચેની વાત તદ્દન સાચી છે.

આયરલાંડ દેશની વાત છે. એક ખેડૂત દરિયા કિનારે રહે. દરિયો એના ઘરથી છેકળ પાસે. એણે એક સીલ પાળેલી. બચ્ચું પાળેલું, તે ધીમે ધીમે મોટું થતું જાય ને ખેડૂતનાં છોકરાંછેયાં સાથે હળતું જાય. ખેડૂતના ઘરનાં બધાંજ માણસો નો-

કરોને સુદ્ધાં એ ઓળખે. ઉનાળામાં એ ખેડૂતના આંગણામાં પડી રહે ને તડકો ખાય. શિયાળે તો ધરમાં આવી રસોડા પાસે બેસી હુંફ મેળવે. ને ધરમાં પણ ફરે. એટલી બધી માયા એને લાગેલી.

એટલામાં બન્યું એવું કે ખેડૂતનાં ઢોર એકા-એક મરવા લાગ્યાં. તેમને કંઈ નવોજ રોગ દેખાયો, ખેડૂત ગભરાવા લાગ્યો. આમ તેમ પૂછતાં એક ડોશીએ કહ્યું કે પેલું અપશુકનિયું ને ગંદું માછલું તારે ત્યાં ફરે છે તેને લીધે આ રોગ થાય છે. માટે તેને દૂર દૂર દરિયામાં ફેંકાવી દે તો તારાં ઢોર મરતાં અટકશે.

વહેમી ગામડીએ એ ખરું માન્યું, ને એક વહાણમાં મૂકી પેલા માછલાને દૂર મોકલ્યું ને ફેંકાવી દીધું. પણ બીજે દહાડે જુએ છે તો નિરાંતે તે રસોડાની પાસે ઊંઘતું તું. તરતું તરતું તે કિનારે આવેલું ને પછી રસોડાની ઉઘાડી બારી વાટે અંદર દાખલ થઈ ગયેલું !

ઢોર તો મરતાંજ ચાલ્યાં. વળી પાછી પેલી

સીલને દરિયે નાંખવાનું ક્યું. નાંખી. ખીજે દિવસે સાંજે રસોડાને બંધ બારણે કંઈ ખટ-ખટ થતું સંભળાયું. બારણું ઉઘાડતાંજ માછલીબાઈ અંદર પધાર્યાં. તે હરખમાં ને હરખમાં ચીસાચીસ પાડે. ને પછી જિંઘવા પડ્યાં.

વળી પાછો ખેડૂત ડોશી પાસે પહોંચ્યો. તે કહ્યું: એકજ ઉપાય છે, પણ ધાતકી છે. થશે ?

ખેડૂત કહ્યું: બોલો તો ખરાં.

ડોશી બોલી: એની આંખ ફેાડી નાંખી ઘણેજ દૂર ફેંકી આવો.

ઠોરના મરણથી ગભરાયલા ખેડૂતે આ પણ કબૂલ કર્યું. કથવાતે દિલે ખિચારી રાંકડી નિર્દોષ માછલીને એણે આંધળી કરી, ને ઘણેજ દૂર, પુષ્કળ માર્ગલ છેટે, દરિયામાં નાંખાવી.

આઠ દહાડા રહીને દરિયામાં મોટું તોફાન થયું. વંટોળિયો પુષ્કળ વાયો. ખેડૂતના મકાનની આસપાસ પવન તો પવન ફૂંકાય! એ દરમ્યાન બારણે કોઈ બચ્યું રડતું હોય એવો

સાદ સંભળાય. વહેમી ગામડિયાં ધરમાંજ
ભરાધ રહ્યાં. પણ પવન શમી ગયા પછી,
ખીજે દિવસે સવારે ખારણું ઉઘાડ્યું ત્યારે
પેલીજ માછલીનું મુડદું આંગણામાં પડ્યું હતું !

(૮)

શૂરો ઘોડો

ઘોડાને પાણીમાં પડવું ખડુ ગમે નહિ.
પણ એને તરતાં તો સરસજ આવડે. લગભગ
બધાંજ પ્રાણીને તરતાં તો આવડે. એક
ઊંટને જ તરતાં ન આવડે. તે તરીજ ન શકે.

આફ્રિકાના દરિયાકાંઠે એક વહાણ તરતું તું.
બન્યું એવું કે કાંઠેથી થોડે જ દૂર ખડકો સાથે
તે અથડાયું ને ભાંગી ગયું. ઘણાક ખલાસી
ફૂખી ગયા. થોડાક બચ્યા તે ખિયારા પાટિયાને
વળગીને તરવાનો જેમતેમ પ્રયાસ કરે. પણ વહેણ
એટલું જબરું કે કાંઠેથી હોડી છોડીને તેમને બ-
ચાવવા જવાની કોઈની હિંમત ન ચાલે. વખતે
એ હોડીની પણ એવી જ દંશા થાય તો ?

એવામાં એક ઘોડેસ્વાર તે ખાતુ આવ્યો. એ હતો આસપાસનોજ એક ખેડૂત. અકસ્માતની વાત સાંભળી શું છે શું નહિ એમ તે જોવાનાણુવા આવ્યો.

પેલા ગરીબડાઓની દયામણી સ્થિતિ જોઈ તેનું હૈયું પીગળી ગયું. પોતાના ઘોડાનું ખમીર એ જાણતો હતો. પોતે પણ સારો તારો હતો—ફક્કડ તરી જાણતો. પોતાના ઘોડાને સહેજ દાડ સુંઘાડીને એણે તો ઝંપલાવ્યું. ઊછળતા મોજાંમાં ઘોડો ને સવાર બંને ઊછળવા લાગ્યા.

એક વાર તો મોજાં બંનેના ડીલ પર ફરી વળ્યાં. પણ થોડી વારે બંને ઉપર આવ્યા. પહેલે ફેરે એ બે ખલાસીઓને કિનારે ખેંચી લાવ્યા. બંને જણાએ ને ટાંટિયો ઝાલ્યો, તે પર લટકી રહેલા. એમ ને એમ સાત ફેરા ફરી એણે ચાલ જીવ ખચાવ્યા. આઠમે ફેરે એક ખૂબ જોરાવર મોજાં એની સામે આવ્યું. થાકેલો ને લોથપોથ થયેલો સવાર એ જોશ આગળ ન ટક્યો ને ઉથલી

પડ્યો-ને ડખી ગયો !

ઘોડો સલામત પાછો ફર્યો, પણ એનો શૂરો સવાર ગયો તે મયો જ.

(૯)

ડાહ્યા ઉંદર

એક ઘરમાં ઉંદર ખડુ વધી પડેલા. આખી રાત ખડખડ બડબડ કર્યાજ કરે. ઘરનાં માણસને નિરાંતે સૂવા ન દે. ખાવાનું ખાઈ જાય. વાસણો પાડી નાંખે.

પછી તો ઘરવાળા કંટાળ્યા એટલે આણી એક ખિલાડી. આ ખિલ્લોખાઈએ તો ઘડાઘડ શિકાર કરવા માંડ્યાં. રોજ બેપાંચ ઉંદરનો ઘાણ કાઢે.

ઉંદરડાઓ તો વિચારમાં પડ્યા. એક સભા બરાઈ. હવે કરવું શું ? આ નવો રાક્ષસ તો રોજ ચાર પાંચને ખાઈ જાય છે !

સૌએ મળી નક્કી કર્યું કે એક રસ્તો છે. આપણે નીચે ઊતરીએ છીએ ત્યારે એ રાખખસ

આપણને ખાઈ જાય છે ને ! આપણે નીચેજ ના
ઊતરીએ તો કુમ ?

ઊંચે ને ઊંચે અભરાઈઓ પર ફર્યા કરવું.
બિલ્લી રાખખસથી એવડો ફૂદકો મરાશે નહિ
ને શિકાર કરાશે નહિ.

તે દિવસથી ઉંદર તો ખધા ઊંચે ને ઊંચેજ
ફરે. અભરાઈઓ પર જ ફર્યા કરે. નીચે કોઈ
ઊતરે નહિ ને બિલ્લીખાઈનું ફાવે નહિ.

બિલ્લીખાઈ વિચારે : આમ તો કંઈ વળે નહિ !
હું તો ભૂખે જ મરી જવાની. પછી તેણે તદખીર
લઢાવી. પોતાને પાછલે પગે દીવાલમાંની એક
ખીંટી પર એ લટકી રહી-જાણે મરેલું મુડદુંજ
ન ટાંગ્યું હોય, એવી શાંત રહી. ન હાલે કે ન
ચાલે. આંખો પણ બંધ. જાણે મુડદુંજ જોઈ લેવું !
પણ મનમાંથી તે ટાંપીજ રહેલી કે ક્યારે ઉંદર
નજીક આવે કે માફ તરાપ !

પણ ઉંદરમામાઓ કંઈ કાચા હતા ? એક
ધરડો ઉંદર એની તદખીર સમજી ગયો હતો ને

તેણે બધાને ધસારત કરી દીધી હતી. થોડી વારે
 ઘણે દૂરથી અમરાઈ પરથી એણે ડોકું કાઢ્યું ને
 બોલ્યો: અલ્યા, રાખખસડા ! તું એમ ના ધારતો
 ને તારી એવી જાળમાં અમે ફસાઈ જઈશું ! તારે
 બેઠાએ તો હજી બીજા બે પાંચ કલાક કે બે ચાર
 દહાડાં એમ લટકી રહ્યું ને ! તારું કંઈ વળવાનું
 નથી ! તું તો ખરો રાખખસ છે ! પણ હવે તો
 ખોટો રાખખસ કે ફક્ત ચામડું જ લટકતું હશે
 તોયે અમે ચેતીને ચાલવાના છીએ. તારે ફાવે
 તેવા દાવ બેસજે ને !

બિલ્લીબાઈએ આ સાંભળ્યું ને મનમાં સમ-
 જ્યા કે અહીં કંઈ ખીચડી પાકે તેમ નથી.
 એટલે શિકારની બાળમાં બીજી તરફ રવાના
 થઈ ગયાં.

(૧૦)

ચાલાક ડુકકર

ડુકકર બખૂચક પ્રાણી ગણાય છે. એ ગંદું
 ખૂટું હોય છે. મુસલમાનો તો એને અડે પણ નહિ.

પણ એને તદ્દન ઠેઠ તો માનવુંજ નહિ.

એક વહાણ પર ડુક્કર ને એક કૂતરો—બે પાળેલાં. બંનેને બનતું તો ઠીક, ને ખાતાં તો એકજ થાળીમાંથી. પણ વાંધો માત્ર એકજ પડતો—સૂવા બાબતનો. કૂતરા માટે એક નાનકડી બખોલ બનાવેલી હતી. તેમાં તે સુખે સૂઈ રહે. પણ ડુક્કરબાઈને એટલું માન કોણ આપે ? તેને તો તૂતક પર આખી રાત પડી રહેવું પડે. ન કંઈ ઠામ કે ન ઠેકાણું.

એટલે રોજ રાતે ચાલે મારામારી. સૌથી પહેલું પેલી બખોલમાં જે પેસી જાય તે સમજે કે આપણે ફાવ્યા. જે કૂતરો બરાઈ જાય તો તે દાંતિયા કરી કરી ડુક્કરને હાંકી કાઢે ને ડુક્કર આખી રાત તૂતક પર જેમતેમ કાઢે; ને ડુક્કર-બાઈ ફાવે તો કૂતરાનું કંઈ ચાલે નહિને ગમે ત્યાં સૂઈ રહે. બીજે દહાડે લાગ ચૂકે નહિ.

એક દહાડો ઠંડી ને પવન કહે કે મારું કામ ! વરસાદ પણ પડું પડું થઈ રહેલો ! આખું વહાણ

પણ થરથર થરથર ધૂળે. ડુક્કરબાઈ લપસતા અ-
થડાતા તતક પર બટકતા હતા. તેમને થયું: આજે
જે રાત અહીં ઠાઢવી પડી તો ભોગજ છે. એક
મિનિટ પણ આંખ મીંચવા પામવાના નથી. હજી
સાંજ પડવાને વાર તો છે, પણ અત્યારથી બખો-
લમાં બરાઈ ગયા હોઈએ તો રાત સુષેથી જાય !

આમ વિચારી એ બાઈસાહેબ બખોલ તરફ
ગયા. જુએ છે તો કૂતરાબાઈ તેમાં પડ્યા પડ્યા

‘ધસધસાટ ઊંધે. હવે કરવું કેમ ? કંઈ તદખીર કરવી જોઈએ.

હં ! ઠીક છે. ડુકકરબાઈએ એક જીવિત શોધી. દૂધની તાસક કયાં પડી છે તેની તેમને ખબર હતી. જઈને તે લઈ આવ્યા. બખોલની થોડે દૂર મૂકી. અને તેમાં મોઢું માંડી જાણે દૂધ પીતા હોય તેમ બચબચ બચકારા બોલાવવા માંડ્યા !

કૂતરાબાઈની ઊંધ કેવી ? સોડમાં ટાંકણી પડે તોયે આંખ ઊધડી જાય, તો પછી બચકારા તો કેમજ ન સાંભળે ? તેમાં આ બાઈના તો પેટમાં લહાય લાગેલી. ડુકકર એકલું એકલું ઉજાણી કરે ને પોતે રહી જાય એ કેમ બને ? ફડાક દઈને એ બાઈ તો કૂધા તે ગયા તાસક તરફ. એણે જઈને તાસકમાં મોઢું માંડ્યું ત્યાં તો ડુકકરે માર્યો કૂદકો ને બરાયું. બખોલની માંદ !

કૂતરે પછી બહુયે ફાફાં માર્યા પણ ડુકકર શાનું આંખ ઉઘાડે ? તેણે તો નિરાંતે ઘોર્યા જ ફીધું; ને કૂતરાબાઈની રાત જેમતેમ ગઈ !

(૧૧)

કરોળીઆની વાત

જીવજંતુની રીતભાત જોવાજણવાની તમને મઝા પડે છે ? એક ભાઈને એવો બહુજ શોખ. નાનાં જંતુઓ કેમ વરતે છે તે તરફ ધ્યાન આપ્યાંજ કરે. એક દહાડો એક તળાવડી પાસેથી એ જાય. જુએ છે તો પાણીથી થોડે દૂર એક કરોળીઆભાઈ બેઠા હતા. એને એક વિચાર આવ્યો, એટલે પારખું જોવા નીચેની તદખીર કરી.

પોતાની લાકડી પર એણે કરોળીઆને લીધો. કરોળીઆવાળો છેડો ઉપર રહ્યો તેમ લાકડીને જ્યાં પાણી છેક છાછડું હતું ત્યાં ખોસી દીધી. હવે કરોળીઆભાઈ તો જાણે કેદમાં પડયા. આ કેદમાંથી તે પોતાનો છૂટકારો કરે છે કે કેમ તે જોવા પેલા ભાઈ થોડે દર બેઠા.

પહેલાં તો કરોળીઆ લાકડી લાકડીએ નીચો ઊતર્યો. પણ જુએ છે તો બધે પાણીજ પાણી. એમ કંઈ નીકળવાનો રસ્તો નથી. પછી લાકડીની

દરેક બાબુ ફરી વળ્યો પણ કંઈ નાઠાબારી દેખાઈ નહિ. એટલે પાછો મથાળે આવ્યો ને શાંત બેસી રહ્યો—કંઈ વિચાર કરતો ન હોય, તેમ. થોડી વારે તેને ભુક્તિ જડી હોય એમ લાગ્યું. પછી એણે એક તાંતણો વણવા માંડ્યો. કરોળીયાને જાળું ગૂંથતાં આવડે એ તો તમે જાણો છો ને ? એણે તો લાકડીથી તે તળાવની પાળે પહોંચે એવડો તાંતણો બનાવી કાઢ્યો અને તેનો એક છેડો લાકડી સાથે મજબૂત રીતે વીંટ્યો, બીજો હવામાં ઊડતો રહેવા દીધો. કેટલીક વારે પવનને ઝપાટે એ તાંતણાનું બીજું નાકું પાળ પાસે પહોંચ્યું ને ત્યાં કાદવમાં ચોંટી ગયું. બસ, બલાસ ! કરોળીયાને નાઠાબારી મળી ગઈ. ધીરે ધીરે, સાચવીને પેલાં તાંતણા પર સરતો સરતો એ નીકળ્યો અને સાચવીને પાળે પહોંચ્યો, ને પછી ત્યાંથી પોતાના રહેઠાણ તરફ નાઠો. પેલા બાધસાહેબ બેઠા બેઠા બેસા કરતા હતા તે ઘણી નવાઈ પામ્યા. પોતાનો જીવ બચાવવાની ભુક્તિ દરેક પ્રાણી શોધી શકે છે.

(૧૨)

વાંદરાનું પરાક્રમ !

જમૈકાનું નામ સાંભળ્યું છે ? જવા સુમાત્રા પાસે એ નામનો બેટ આવેલો છે. જમૈકામાં કંઈ કેળાં તો કેળાં થાય છે !

એક વાર એક વહાણ ત્યાંથી વિલાયત જાય. વહાણમાં ઘણાં બધાં મુસાફર. તેમાં એક બહી બાઈ ને તેનું છોકરું. છોકરું માંડ આઠ દશ મહિનાનું હશે. નાનુક ને નાનકડું.

વહાણ જતું હતું ત્યાં દૂરથી એકાદા બીજા વહાણનો શઢ દેખાયો. કપ્તાને દૂરબીન લઈને જોવા માંડ્યું. પાસે જ પેલી બાઈ ઊભેલી. કપ્તાને પોતે જોયા પછી દૂરબીન બાઈને આપ્યું. એટલે બાઈ જોવા લાગી.

પણ બાઈ આમ દૂરબીન ગોઠવીને જુએ છે એટલામાં તો એક બલાસી બૂમ પાડી ઊઠયોઃઆ બાપરે ! આ વાંદરે શું કર્યું તે તો જુઓ !—

બાઈએ દૂરબીન પડતું મેલ્યું, ને જુએ છે તો

એક વાંદરૂં એના બાળકને લધને વહાણના દોર-
ડાઓ ઉપર ચઢતું હતું ! વાંદરૂં પાળેલું હતું ને
વહાણ પર હંમેશ રહેતું'તું. પણ આ એણે ભારે
તોફાન કર્યું ! બાળકને ઝાલેલું મજબૂત, કંઈ
ઘભ ન થાય એવી રીતે. એમ ને એમ એ તો
ચઢતુંજ ચાલ્યું જાય ! બાઈ તો એવી ગભરાઈ,
કે તમ્મરજ આવ્યાંને બેહોશ થઈને પડી. કપ્તાન
પણ ગભરાયો. આ વાંદરૂં બચ્ચાને મારી નાંખશે
કે શું ? દરિયામાં તો નહિ ફેંકી દે ? ઊંચેથી અ-
ફાળશે તો ? વગેરે વિચાર કરે. જો વાંદરા પા-
છળ ખલાસી ચઢાવે, તો વાંદરૂં ઉલટું ગભરાય.
બાળકને ન ફેંકતું હોય તો ય ફેંકી દે. ને પોતે
કૂદાકડો મારી એક દોરડેથી બીજે દોરડે જાય,
એટલે બચ્ચું તો માર્યું જાય ને વળે કંઈ નહિ !
ત્યારે કરવું શું ? એટલામાં તો બચ્ચું રડવા લાગ્યું.
વખતે એને વાંદરબાઈના નખ વાગ્યા હોય ! પણ
બચ્ચું રડ્યું એટલે તો વાંદરાબાઈએ બીજેજ બેલ
કરવા માંડ્યો. તે તો તેને રમાડવા સમજાવવા પ-

ટાવવા લાગ્યો. જાણે હાથા કરે, ડચકારીઓ બોલાવે, ઊંઘાડવાને થાખડે ને કંઈ કંઈ કરે—જાણે સગી માજ ન હોય, તેવાં લડાવે.

બીજી બાજુ માને બાન આવ્યું, પણ તેના દુઃખનો પાર જ ક્યાં ? તે તો કૂદી કૂદીને દોરડે ચઢવા જાય. પણ કપ્તાન જાણે કે એમ તો બચ્યું વગર મોતે મરશે. એટલે એણે મારીમચડીને પણ એને અટકાવી રાખી. પછી વાંદરાને લલચાવવા કંઈ કંઈ તદ્દબીર કરી, કે નીચે આવે. પણ વાંદર-ભાઈ શાના ગાંઠે ? છેવટે એણે હુકમ કર્યો કે બધા સંતાઈ જવ. વાંદરું એકલું પડશે તો વળી કદાચ નીચે ઊતરશે. બધા સંતાયા. કપ્તાન પણ સંતાઈ ગયો ને જોવા લાગ્યો. હવે વાંદરાભાઈને ઠંડક વળી, તૂતક પર કોઈ જણાતું નથી. એવું જોઈ ભાઈસાહેબ ધીરે ધીરે નીચે ઊતર્યા અને જે પલંગડી પરથી બચ્યાને ઊંચકી પોતે ભાગ્યા હતા તે પલંગડી પર પાછું તેને મૂકી દીધું. બચ્યું જરા ગમરાયલું ને અઠળાયલું હતું, પણ તેને ઇજા

કશી નહોતી થઈ. માને તો કંઈ હરખ થયો,
કંઈ હરખ થયો ! પણ પછી બચ્ચાંને એણે એક
મિનિટ પણ વીલું ન મૂક્યું.

(૧૩)

સિંહની માયા

લંડનમાં એક મિનારો છે. એ મિનારો બહુ
જૂનો ને જાણીતો છે. પહેલાં ત્યાં કેદીઓ રાખતા
—ને તેમને મારી પણ નાંખતા.

કેટલાક વખત પર ત્યાં સિંહ વાઘ પણ રાખતા
અને તેમને જેવા આવવાની ફી રાખી હતી.
જે ટિકિટ લે તેજ પાંજરા પાસે જાય. કોઈની
ટિકિટ લેવાની ઇચ્છા ન હોય તો સિંહને માટે કંઈ
ખાવાનું લેતા આવે તો તે પણ ચાલે. કોઈ રોટલા
લાવે તો કોઈ કૂતરા ખિલાડાં જેવા નાનાં પ્રાણી
પણ લાવીને સિંહના પાંજરામાં નાંખે.

એક દહાડો એક જણ એક નાનકડું કુરકુરિયું
લઈને આવેલો. કુરકુરિયું બારે રૂપાણું હતું. છતાં
પેલાએ તો સિંહના પાંજરામાં નાંખી દીધું. કુર-

કુરિયું તો કંઈ ધૂળે ને કંપે ! જાણે દયા.
માંગતું હોય તેમ પંજ લાંબા કરે !

જંગલનો રાજા આ જોઈ નવાઈ પામ્યો.
તેણે એણે પંજમાં લીધું ને ફેરવી ફેરવીને જોયું.
વળી સૂંધ્યું. પછી પાછું મૂકી દીધું. એવામાં
કોઈએ રોટલા નાંખ્યા. સિંહે પોતે ઘિસી રહી
પંજ વડે તે પેલા કુરકુરિયાને ખતાવ્યા, કે: તું
આમાંથી ખા, પછી હું ખાઉં. પછી ખંને ખાવા
એકા.

તે દિવસથી જંગલના રાજાને પેલા કુમળા
કુરકુરિયા સાથે એવી દોસ્તી ઝામી, કે ખંને
જાણે સગી માનાજ દીકરા. સાથે ખાય, સાથે
પીયે ને સોડમાં દબાઈને સૂએ.

પણ વરસેક રહીને કુરકુરિયું તો માંદું પડ્યું
ને મરી ગયું. સિંહને લાગ્યું કે આ તો ભંધે છે.
તેણે એને જગાડવાને બહુ પ્રયાસ કર્યા, છતાં
જ્યારે જાણ્યું જ નહિ, ત્યારે એના મગજમાં કંઈ
એવો ખળભળાટ થઈ ગયો કે પાંજરામાં આમથી

તેમ દોડાદોડ કરવા લાગ્યો. વચ્ચે વચ્ચે પેલા લાડકવાયાને જુએ, રડે ને વળી પછી ઊંચું માથું કરી એકદમ ગાજી ઊઠે. રખેવાળે કૂતરાના શરીરને પાંજરામાંથી કાઢી લેવા બહુ મહેનત કરી, પણ નકામી. પેલો લેવા દેજ નહિ. રખેવાળે રોટલા નાંખ્યા, માંસ નાંખ્યું, કંઈ કંઈ ખાવાતું નાંખ્યું; પણ પેલો તે ખાય જ નહિ. આખરે રડી રડીને ગાજી ગાજીને એ થાકી ગયો અને પેલા બચ્ચાને સોડમાં દાખીને પડ્યો. થોડે દહાડે એ એમ ને એમ ગુજરી ગયો અને બંનેને સાથે-એકજ કબરમાં દાટયા! પ્રાણીઓ પણ પ્રેમ એ શી વસ્તુ છે તે બરાબર સમજે છે.

(૧૪)

તોપ ફૂટી!

એક આગબોટ મોટી, મુસાફરીએ નીકળેલી. કંઈ કુટલાયે બંદરો પર તેણે મુકામ કરેલો. દરેક બંદરે પહોંચે કે કપ્તાન એક તોપ ફોડે ને

સલામી આપે. એમ ને એમ કેટલાંય બંદર ફરતી ફરતી તે લંડન આવી પહોંચી.

લંડનને એવો રિવાજ છે કે ત્યાં કોઈ પણ વહાણને તોપ ફેડવા નથી દેતા. રખેને પાસેનાં મકાનોનાં કાચનાં ખારીખારણાં ફૂટી જાય ! અથવા બંદરે ઊભેલા ઘોડા વગેરે ચમકે તો ?

આગળોટ બંદરે આવવા છતાં તોપ ન ફૂટી તેથી એક જણને ભારે નવાઈ લાગી—આગળોટ પરના એક વાંદરાને. એને લાગ્યું કે આ તો મોટી ભૂલ ! ખલાસીઓ ખીજી ધામધૂમમાં આ જરૂરી કામ ભૂલી ગયા !

ખલાસીઓ ધમાલમાં તો હતા જ. કોઈ માલ ઉતારવાની, કોઈ લાંગરવાની, કોઈ મળવા-હળવાની ! દરમ્યાન વાંદરામાઈ તો રસોડે ગયા ને ચીપિયા વડે એક બળતો કોલસો લીધો. પછી પહોંચ્યા બંદૂક પાસે. બંદૂક ભરેલી જ હતી. ચપ દધને કોલસો ચાંપ્યો એટલે બમબમ અવાજ થયો ને બધા બળભળી ઊઠ્યા કે આ શું ?

વળી બડાકો શાનો? બંદરનો નિયમ તોડવા માટે આગળોટના કપ્તાન પર ફરિયાદ મંડાઈ. પણ છેવટે બધાને ખબર પડી કે એ કામ તો વાંદરાબાઈનું હતું ને કપ્તાનને છોડી મૂક્યો!

(૧૫)

વાઘ સાપની લઢાઈ

લઢાઈ સાપ ને નોળિયા વચ્ચે થાય-વાઘ ને હાથી ઘોડા વચ્ચે થાય! પણ કદિ વાઘની ને સાપની લઢાઈ સાંભળી છે?

નહિસ્તો. હ્યો ત્યારે, સાંભળો.

વાત જોહોરની છે. જોહોરનું નામ ભૂગોળમાં નહિ જડે. પણ એ આપણાથી ખડુ દૂર નથી. પાડોશમાં આવેલા મલયદ્વીપકલ્પમાં છે. તે દેશમાં તો જાતજાતની વસ્તી. ગોરાઓ ય ખૂબ ને ત્યાંના મૂળ વતની પણ ઘણા. ગોરાઓએ ત્યાં જખરો અડો ઝમાવ્યો છે. મોટાં મોટાં ખેતરો કર્યાં છે. જાતજાતના પાક પકવે છે. ખૂબ કમાણી

કરે છે. દેશી લોકો મનૂરી કરે છે.

ત્યાં રખર ખૂબ થાય છે. રખર તો ઝાડનો રસ. ત્યાં રખરના ઝાડનાં જંગલનાં જંગલ. એ બધા પર માલેકી ગોરા લોકોની.

રખરના ઝાડમાં કાણું પાડે એટલે એમાંથી રસ ઝરે. એ કાણું પાડવાનું કામ દેશીઓ કરે—ચીનાઓ, મૂળ વતનીઓ, વગેરે.

સવાર હતી. ગોરા શેઠ બેઠા'તા. દોડતો દોડતો એક રખરછેદુ મનૂર ત્યાં આવ્યો. એનું મોઢું રાતુંચોળ. હાંફે તો હાંફે! સાસ તો માય નહિ. આવીને બોલી પડ્યો: સાહેબ, ઓ સાહેબ !.....

સાહેબ સહેજ હસીને પૂછે: અરે, પણ છે શું?

મનૂર જેમ તેમ કહે: અરે પણ ત્યાં—ત્યાં....

શેઠ કહે: હં! ત્યાં એટલે ક્યાં? ને ત્યાં તે શું?

અરે, વાધ ને સાપ લહે છે. ત્યાં....પેલા ચીનાઓ ઝાડ છેદે છે તે ખેતરમાં. સાપ તો

કંઈ સાપ છે. જાણે રાખખસ ! ને બંને બારે
ઝગડી રહ્યા છે.

એટલામાં ત્યાં મનૂરોનો મુખી આવી પહોં-
ચ્યો. શેઠે તેને પૂછ્યું. તેણે પણ કહ્યું કે વાત
સાવ સાચી છે.

શેઠે એક મુનીમને મોકલ્યો. મુનીમ, મુખી
ને મનૂર ત્રણે ગયા. ખેતરને-રખરના જંગલને
નાકે જઈને જુએ છે તો-

અહા ! જંગી સાપનું જંગી મુડદું પડેલું.
લઢાઈ જખરી ચાણેલી એમ લાગ્યું. જમીન પર
પગલાં તો પગલાં પડેલાં ને પોચો ભાગ તો
દબાઈ પણ ગયેલો. જ્યાં ત્યાં વાઘના વાળ
વિખરાયલા દેખાય. વાઘભાઈ પણ કંઈ ઝટપટ
નહોતા ફાળ્યા. જોર ખૂબ ખતાવવું પડેલું.
પાયથોન-અજગર પણ જાણે રાખખસનો થે દાદો
રહી રૂંટ લાંબો; ને જડો ?-એક રૂંટ જડો.
અલખત્ત, શરીર જડું પાતળું ખરું, પણ જ્યાં
સાથી જડું લાગ્યું ત્યાં એક રૂંટ એટલે કે કુચ

ધેરવો ત્રણ ફૂટનો. આમડી ભારે ભાતદાર,
રૂપાળી-પણ વાધના નહોર ઠેર ઠેર પડેલા.

મુનીમ ને મુખી ત્યાં ઝાઝા વખત ઊભા
રહ્યા. વાધજીભાઈની વાટ જોઈ. પણ તે ભાઈશ્રી
જણાયા નહિ. પછી પાછા ફર્યા.

બીજે દહાડે શેઠ તે બાજુ ફરતા હતા. સાપ
પડ્યો જ હતો.

એટલામાં દૂરથી એક માતેલો વાધ આવે.
શેઠ જોયો. પાસે કાંઈ હથિયાર નહિ એટલે ગભ-
રાયા. ખૂમાખૂમ કરી ને નાઠા. દોડતાં પાછું
વળી જોયું તો વાધ સાપ નજીક [ઊભેલો. વળી
આધે જઈ જોયું તો વાધજીભાઈ સામી તરફ
ધીમે ધીમે જંગલમાં જતા હતા !

સૌએ ધાર્યું કે રાતે વાધજીભાઈ આવશે.
બધા તૈયાર રહ્યા. પણ કંઈ બન્યું નહિ. સવારે
તપાસ કરી તો ઠેઠ ૨૦૦ ફૂટ દૂર ઝાડીમાં સા-
પનું મુડદું પડેલું. તે ચ અડધું જ. બાકીનું
અડધું વાઘોબા [કે કોઈ બીજું જનવર] ખાઈ

ગયા હશે એવું દેખાયું !

આવી વાઘ-સાપ-જંગની વાત કદિ સાંભળવામાં નથી આવતી. વાઘને ને સાપને વેર હશે ? કોણ જાણે ? વખતે એમ પણ હોય, કે સાપે કંઈ શિકાર કર્યો હશે. તે વાઘને જોઈતા હશે. અથવા વાઘોખાના મોંમાંથી સાપને કંઈક પડાવી લેવું હશે. મદારીઓને એ વાતની ખબર હોય તો કોણ જાણે. પણ આ વાત તો સાબ સાચી છે. ને ઇન્સ્ટ્રેટેડ વીકલી નામના અઠવાડિક છાપામાં છપાઈ હતી : તારીખ ત્રેવીસમી નવેમ્બર ૧૯૩૦ના અંકમાં.

(૧૬)

ફોનો ઉઘરાવ્યો

પારીસ શહેર. ત્યાંની એક ખાઈ લંડનમાં ફરે. રસ્તેથી જતી હશે.

એક ગવૈયો રસ્તામાં ઊભેલો. સરસ ગાયન માથ. લોકોનું ટોળું ગીત સાંભળે. ને એક

વાંદરાભાઈ પૈસા ભેગા કરે.

ગીત પૂરું થાય કે વાંદરાભાઈ ટાપી ધરે. ટાપીમાં પૈ પૈસો પડે તે લઈ જઈને શેઠને આપી આવે.

ખાઈને વાંદરો પસંદ પડ્યો, ગવૈયાને પૈસા ભેઠતા હશે. ખાઈ પૈસાવાળી હતી. ખાઈએ પૈસા આપ્યા. ગવૈયાએ વાંદરો આપી દીધો. ખાઈ તેને લઈ પાછી પોતાને ગામ આવી.

થોડે દહાડે એક નવાઈ બની. ખાઈએ પોતાને ત્યાં જલસો ગોઠવ્યો. જલસાની કમાણી મરીબ લોકોમાં વહેંચી દેવાની હતી. પૈસા તે સારૂ ભેગા કરવાના હતા.

જલસો શરૂ થયો. પહેલાં એક ગીત હતું. એક છાકરીએ સરસ રીતે ગાયું. ત્યાં તો વાંદરાએ ટાપી ઉપાડી લીધી ને સૌની પાસે ધરવા લાગ્યો. એ ભેદ સૌને ગમ્મત પડી. બધાએ પૈસા નાંખવા માંડ્યા. તેમ તેમ વાંદરો ખૂશ થતો જાય ને બીજાની પાસે ટાપી ધરતો જાય.

એમ કરતાં ખૂબજ સિકકાભેગા થયા. આગળ ઘણા જલસા કરેલા, પણ કદિ આટલી કમાણી ન મળે !

સૌને થયું : બાઈએ નાણાં કઢાવવાને આવી જીકિત કરી. પણ એવું કંઈ નહોતું. વાંદરાબાઈને તો આગલી ટેવ. આગલા શેઠનું એવી રીતે કામ કરેલું. એટલે ગીત ચાલતાં જ વાત સાંભરી આવી ને કૂદી પડ્યા.

બાઈએ બધાને એ વાત કહી. સૌ લોકો રાજ થયા. બાઈ પણ રાજ થઈ. ગરીબને તે વેળા વધારે નાણાં મળ્યાં.

(૧૭)

વાંદરાની શરાફી

સિયામમાં વાંદરાએ એક અજબ જાતની કામગીરી બજાવે છે.

ત્યાંની દરેક બેંકમાં વાંદરા હોય. દરેક કેશીયર (નાણાંની આપલે કરનાર) પાસે એકેક વાંદરું બેસે. ને સિકકા ખરા છે કે ખોટા તે દાંત વડે તપાસે.

રોજ લાખો સિકકાની ઉથલપાથલ થાય. તેમાં ખરાખોટા તપાસવાનું કેટલું અઘરું ? પણ વાંદરાના કામમાં એક પણ ભૂલ નીકળતી નથી.

તેથી દરેક બેંક જરૂર મુજબ ૮-૧૦ વાંદરાં નભાવે. સૌનો જુદો જુદો પગાર માંડે. તેમાંથી તેના ખાધા ખરચનો ને બીજા ખરચ બાદ કરતાં વધે તે એને નામે જમા રહે.

આ માટે વાંદરાને ખાસ પસંદ કરે છે ને કેળવે છે. આવા વાંદરાની વેચાણક્રિમત પણ ભારે હોય છે. વાંદરાભાઈ તો ખરેખર ચતુર પ્રાણી છે.

(૧૮)

ખૂની પકડાવ્યા

ઇ. સ. ૧૯૩૪ના ઓગસ્ટ મહિનાની વાત છે. બંગાળામાં કોમિલ્લા કરીને શહેર છે. તેની પાસે સીંગરબીલ ગામે એક મદારી બેલ કરે. મદારી પાસે બે વાંદરા. તે વાંદરાને લઈને મદારી શહેર તરફ જતો હતો.

રસ્તે બે ધાડપાડુઓ મળ્યા. તેમણે

તો મદારી પર હુમલો કર્યો. વાંદરાઓને નસાડી મૂક્યા. વાંદરાઓ થોડે દૂર જઈ એક ઝાડ પર બેઠા ને શું થાય છે તે બેવા લાવ્યા. મદારી સામે થયો. લઢાલઢ થઈ. પેલા બેએ મદારીને મારી નાંખ્યો. પછી એનું શરીર એક ખૂણે નાંખી આવ્યા. પૈસા હશે તેટલા લૂંટી લીધા, ને ભાગી ગયા.

આ બધું વાંદરાઓએ બેયું. ઘાડપાડુઓ નાઠા પછી તેઓ ઝાડ પરથી ઊતર્યા ને મદારીનું શબ પડયું હતું ત્યાં ગયા. પછી ત્યાંથી મદારીને ઘેર ગયા. હાથપીટાપીટ કરી. ઇશારે ઇશારે બધું મદારીની વડુને સમજવ્યું ને તેને ખેંચી ખેંચીને મારામારી થઈ હતી ત્યાં લઈ ગયા. ત્યાં પાછું બધું સમજવ્યું, ને પછી મદારીના શબ આગળ લઈ ગયા. બાઈએ પછી પોલિસ ખાતામાં ખખર કરી. પોલિસે વાંદરાની મદદથી ઘાડપાડુઓને પકડ્યા ને તેમને સજા કરાવી.

કહો, વાંદર! કેવા ચાલાક! કેવા લાગણીવાળા!

(૧૯)

ગધેડાઓએ સિંહ ભગાડયા !

૪. સ. ૧૯૩૪ના ઓગસ્ટ મહિનાનો વાત.

આફ્રિકાના દક્ષિણ ભાગની વાત છે. બે ગધેડા
જેડેલી એક ગાડી જંગલમાંથી પસાર થતી હતી.

એવામાં ત્રણ સિંહ સામેથી આવે.

તેમને જોતાંજ ગધેડાઓને શૂરાતન ઊભરાયું.
ને ગાડી સાથેજ સામા ધસ્યા. સિંહોએ પહેલાં
તો ડોળા કકડાવ્યા, પણ ગધેડા તો ડર્યાજ નહિ.
એટલે વનના રાજાઓ બીધા. બીધા તે એવા
બીધા કે પીઠ ફેરવીનેજ નાઠા. ગધેડામાં એથી
વધારે જોર આવ્યું. તેમણે યાહોમ પીછો પક-
ડ્યો. આગળ સિંહ દોડે ને પાછળ ગધેડા !
કહો, કેવો ફકકડ દેખાવ ! એમ ને એમ એક
ટેકરી આવી. તેમાંજ સિંહની જોડ હતી. ત્રણે
ખિરાદરો તે જોડમાં ભરાઈ ગયા. ત્યારેજ
ગધેડા શાંત થયા ને પોતાને રસ્તે પડ્યા, કેવા
શૂરવીર ગધેડા !

દરેક વાંચનાલયમાં હોવાં જ નેહ એ

ગાંડી વ

બાળ પાળ વાડિક

એનો પહેલો અંક નેહ સ્વ. શ્રી ગિજુભાઈ આચોબાપ
બોલી પડેલા: (૧-૮-૩૪) આ તો સૌ કરતાં
ચડિયાતું છે. સૌ બાળપત્રોને એ નેહ સુધરવું પડશે
શ્રી ધન્ડુલાલ સેવકલાલ દવે: (મેડીકલ ઓફિસર,
વડોદરા) લખે છે: “ગાંડીવ પાશ્વિક પશુ” જ લોક-
પ્રિય થવા ઉપરાંત જેને માટે તે પ્રસિદ્ધ થાય છે,
તે લોકોમાં-બાળકોમાં પ્રિય થયું છે.....છોકરાં
રાહ જોયા કરે છે...વાંચવા માટે હરિકાષ થાશે છે.”
વાર્ષિક લવાજમ રૂા. પાંચ પરદેશ શિલિંગ ૧૨

○

વીર નર્મદનું પુરાણું સાપ્તાહિક

દાંડી ઓ

નાગરિક દષ્ટિથી સુરતના અને ગુજરાતના વિષયોને
છબતું, રસાળ બાનીમાં લખાતું, આ પત્ર ઘણું
લોકપ્રિય થઈ પડ્યું છે. નમૂનો મફત મોકલવામાં
આવે છે. વાર્ષિક લવાજમ ટ. ખ. સાથે રૂા. ૩૫

ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર :: સુરત

